

N:o 72.

Af herr **Lindgren**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition n:o 116 angående förändrad anordning af det medicinska undervisnings- och studieväsendet.

Riksdagen har i underdånig skrifvelse den 8 maj 1902 anhållit, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida icke med hänsyn till nödvändigheten af studietidens begränsning åtskilliga ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende å undervisnings-, examens- och studieväsendet vid Uppsala och Lunds universitet samt vid karolinska institutet kunde vara behöfliga. I bemälda nådiga proposition ser Riksdagen svaret å denna sin underdåniga skrifvelse och finner, att Kungl. Maj:t täckts verkställa vidlyftig utredning i ärendet. Kungl. Maj:t har sålunda dels genom den s. k. universitetsexamenskommittén latit utföra det första grundläggande arbetet i ämnet, dels däröfver hört vederbörande myndigheter vid de tre medicinska läroanstalterna m. fl., hvarjämte statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet tillkallat sakkunnige att på basen af hvad så förekommit biträda vid utarbetandet af ny stadga i berörda ärende.

För genomförandet af den sålunda i utsikt ställda stadgan äskar Kungl. Maj:t en summa på extra stat för år 1908 af kronor 22,200. Först sedan någon tids erfarenhet angående de föreslagna förändringarna vunnits och sedan därjämte beslut fattats angående ifrågasatta, under utredning varande ändringar i aflöningsförhållandena för vissa lärare, kan den nu äskade summan närmare fixeras och öfverföras på ordinarie stat, möjligen i någon punkt ändrad.

Af motiveringen till Kungl. Maj:ts sålunda proponerade anslagskräf framgår, att Kungl. Maj:t i hufvudsak anslutit sig till det af de tillkallade

sakkunnige utarbetade förslag till ny examensstadga. I två punkter har dock Kungl. Maj:t funnit anledning att frångå samma sakkunniges förslag, nämligen i afseende å anordningarna af studiet i ämnena histologi och farmakologi.

Det tillkommer Kungl. Maj:t att ensam utfärda de bestämmelser, som i ämnet erfordras. Men då dessa bestämmelser påfordra ökade anslagskraft, har Riksdagen att öfverväga, huruvida de äskade anslagskraften på bästa sätt motsvara eller icke motsvara det af densamma i ofvansagda underdåniga skrifvelse af den 8 maj 1902 angifna målet, nödvändigheten af studietidens begränsning. I detta afseende är det påfallande, att de förändringar i de medicinska studiernas anordnande, som nu äro å bane, ej lämna utsikt till någon mera afsevärd förkortning af studietiden. Den förberedande examen skall visserligen borttagas, men alla hörda fackmän äro eniga om, att viss ersättning kräfves i form af propedeutiska kurser såsom inledning till de egentliga medicinska ämnena. Denna anordning är ock Kungl. Maj:t sinnad att fastslå. Å öfriga examina, medicine kandidat- och licentiatexamen, bebådar beramade stadgan däremot ingen minskning i examensfordringarna. Men väl har det befunnits nödvändigt att till licentiatexamen utvidga vissa förutvarande kurser och tillägga nya prof för examen, nämligen de s. k. slutförhören i de samhälleligt så viktiga ämnena psykiatri, syfilidologi samt allmän hälsovård, i hvilka ämnen förut icke särskild pröfning ägt rum och därför ej heller särskilda betyg affordrats de studerande.

Att sådana i och för sig oundgängliga nya kraft blifva ett plus i studietiden är själfallet. Den tidsvinst, som synes vara att vänta genom andra anordningar, kommer sålunda genom dessa nya kraft att ej oväsentligt reduceras. Det mesta af dessa nya kraft har tillkommit på förslag från de medicinska läroverken och var icke upptaget i den ursprungliga kommitténs förberedande förslag. Det var alltså nya uppgifter, som de tillkallade sakkunnige hade att utjämna, och det måste anses såsom välbetänkt, att de funnit en utväg att genom ett par förändringar äfven till den andra examen, kandidatexamen, afvinna också denna någon garanti att icke onödigtvis förlänga studietiden, hvarjämte förslaget i afseende å det ena ämnet, farmakologien, dessutom genom den dithörande kursens förflyttning till licentiatexamen ger ämnet en plats i undervisningen, där denna på ett helt annat och effektivare sätt än hittills kan tillgodogöras af de studerande.

Betydelsen af dessa de tillkallade sakkunniges synpunkter erkänner ock Kungl. Maj:t. Angående förslaget om ämnet histologi heter det nämligen å sid. 32 i nådiga propositionen: »de tillkallade sakkunniges förslag

angående histologien finner jag mycket beaktansvärdt, alldenstund det innebär garanti för att de studerande efter genomgående af den i ämnet anordnade undervisningskursen ej skulle behöfva ägna någon särskild tid åt tentamensläsning». I afseende åter angående ämnet farmakologi yttras å sid. 33: »mera böjd är jag för att biträda de tillkallade sakkunniges uppfattning i fråga om farmakologien, hvilket ämne i deras förslag synes hafva erhållit en mot ämnets betydelse för läkarutbildningen svarande ställning».

När Kungl. Maj:t icke dess mindre frångår de tillkallade sakkunniges förslag, väntar man sig goda skäl härför. Man finner då följande. Angående histologien heter det: »af hvad de tillkallade sakkunnige i frågan anfört vill det emellertid synas, som om ämnet i praxis redan erhållit den ställning, de genom sitt förslag velat gifva detsamma, hvadan den förordade förändringen egentligen endast skulle innebära en förändring af namnet på pröfningen i ämnet och icke komme att medföra någon förkortning af den tid, som nu ägnas åt ämnet», samt vidare, »då härtill kommer, att de sakkunniges förslag afstyrkts af såväl den medicinska fakulteten i Uppsala som karolinska institutets lärarkollegium, och meningarna om förslaget lämplighet således äro mycket delade bland fackmännen, har jag ej ansett tillräckliga skäl föreligga att frångå, hvad i detta afseende för närvarande är stadgad och af kommittén tillstyrkts». Beträffande återigen farmakologien anföres enahanda skäl, de olika meningarna bland fackmännen, och det säges vara rådligast att afvakta »huruvida ej större enighet i denna fråga kan uppstå».

De anförda skälen äro alltså tvenne: fackmännens olika meningar samt beträffande det ena ämnet, histologien, också den omständigheten, att den af sakkunnige föreslagna anordningen redan skulle vara införd i praxis. Jag skall icke söka att förutspå tiden för den afvaktade enighetens inträffande, men i stället framhålla, att Riksdagen alldeles oberoende af detta framtidshopp har att nu afgöra sig för den mening, åt hvilken den vill lämna sitt understöd. Riksdagen har att nu afgöra sig för, huruvida den vill eller icke vill medverka därtill, att den hos oss äfven efter införande af de nu föreslagna ändringarna ändock helt visst långa medicinska studiebanan ej må göras mera än nödigt lång och ekonomiskt betungande, huruvida den vill eller icke vill vidhålla sin mening om nödvändigheten att underlätta den medicinska studiekursen i vårt land, så långt detta är möjligt utan sänkande af den allmänna nivån för läkarutbildningen. Att detta senare icke behöfver befaras af det nu föreliggande förslaget af de af Kungl. Maj:t tillkallade sakkunnige, därför borga de röster, som biträdt de sakkunniges förslag, nämligen den nästan en-

hälliga fakulteten i Lund samt inom karolinska mediko-kirurgiska institutet en minoritet, som i röstetal närmar sig majoritetens röstsiffra. Under sådana förhållanden kan man vara förvissad om, att förslaget, hvilket äfven jag finner vara det, som nu bör genomföras, icke innebär någon fara för läkarutbildningen, äfven om reformen från en knapp majoritet motarbetas på grunder, hvilkas värde jag skall tillåta mig att i all korthet belysa.

Jag öfvergår alltså till innebörden af Kungl. Maj:ts ena skäl, de olika meningarna bland fackmännen. De sakkunnige hafva vid förslaget om histologien och farmakologien utgått från sin allmänna synpunkt beträffande vissa mindre omfattande ämnen och delar af ämnen, som äro att betrakta såsom själfständigare specialgrenar af större hufvudämnen.

De medicinska vetenskapernas utveckling öppnar hvarje år nya arbetsområden och läkarutbildningen måste alljämt följa denna utveckling. Närmast liggande uttrycket för detta förhållande är den nu ifrågasatta skärpningen af krafven på våra läkare i ämnena psykiatri, syfilidologi och allmän hälsovård. Utan tvifvel skola snart följa andra nya speciella kraf på kunskaper om öronsjukdomarna, halssjukdomarna, i röntgenologi, i kirurgisk ortopedi o. v. s. Sakkunnige ha otvifvelaktigt gjort ett lyckligt grepp genom sitt förslag att jämte den hittills varande formen för pröfningarna, tentamina, också införa formen slutförhör. Dessa senare lämna på samma gång säkerhet för att nödiga kunskaper inhämtats och garantera, att studenterna ej onödigtvis uppskjuta sina prof och att de obligatoriska fordringarna ej öfverstiga hvad som kan inhämtas under en kurs. Slutförhören skola sålunda gälla alla sådana mindre ämnen och ämnesdelar, där begränsning af studiet till en kurs är möjlig. En sådan begränsning såväl af studiet som i sättet för pröfningen är helt enkelt nödvändig inom ett visst antal ämnen och speciella delar af ämnen, om icke annars våra studenter till sist skola ställas inför de orimligaste fordringar. Man är också allmänt med om principen »kurser med slutförhör», så länge det gäller att med tillämpande af denna princip få i examensfordringarna uppförda *nya* ämnen, som förut icke varit förbundna med några prof. Men när sakkunnige tillämpa principen också på ämnen, som *förut* varit examensämnen i vanlig bemärkelse — då kan man ej längre följa principen. Då betecknas den af en af fakulteterna såsom »desorganiserande».

Det vittnar om ett fullständigt missförstående af Kungl. Maj:t om hela frågans betydelse, när Kungl. Maj:t håller före, att sakkunniges förslag skulle vara redan i praxis genomfördt hvad histologien beträffar och att förslaget alltså skulle innebära blott en fråga om namnet på förhöret. Vore förslagets verkliga innebörd blott detta, skulle det icke hafva upp-

rört sinnena så som det gjort och ej heller stämplats såsom desorganisera-
rande. Kungl. Maj:t har förbisett sakkunniges vidare syn på frågan. Ett
erkännande åt Kungl. Maj:ts mening öppnar också porten för att de s. k.
slutförhören i de öfriga ämnena, psykiatri, syfilidologi, allmän hälsovård,
äfvénledes inom kort och för de nitiska lärarna själfva oförmärkt flyter
in på de höga fordringarnas område. Och just i de smärre ämnena är
den faran störst. I de större ämnena ger sig begränsningen i regel själf.
Nej, sakkunniges förslag är icke en skenbar pappersreform. Dess anta-
gande medför den gifna följden, att studiet måste planläggas med hän-
syn till viss begränsning. Och när Kungl. Maj:t förmenar, att detta,
hvad histologien beträffar, redan skulle vara i praxis genomfördt, har
Kungl. Maj:t förbisett en viktig upplysning i de sakkunniges afgifna utlåtanden,
utvisande att den af dem föreslagna anordningen ingalunda är allmän praxis.
För närvarande är så beställdt med ämnet histologi, att det upptager
mycket olika tid vid de tre läroverken; vid tvenne af dem omkring dub-
belt så lång tid som vid det tredje. Men hvad värre är, den nuvarande
anordningen möjliggör, att undervisningen i ämnet utdrages öfver hela
läsåret, hvilken omständighet naturligtvis i väsentlig grad måste splittra
de studerandes tid och försvåra sammanhållningen af det under kursen
genomgångna samt därmed också påfordra vidlyftigare bokläsning, ej blott
under utan jämväl äfven efter kursen. Med införande af slutförhör ome-
delbart vid kursens slut skall det naturligtvis blifva en själffallen följd,
att kursen måste koncentreras. Det är mig ingalunda obekant, att under
den sista tiden en inriktning åt detta håll med godt resultat skett vid ett
par af fakulteterna. Men jag vet ock, att denna förbättring icke är äldre
än de starkt märkbara opinionsyttringarna bland studenterna angående
nödvändigheten af förkortning af de medicinska studierna och af andra
reformer i desamma, och jag känner, att den af sakkunnige föreslagna
anordningen icke redan är praxis vid alla läroverken. Vid karolinska in-
stitutet utdrages sålunda kursen i histologi ännu i detta år under hela
läsåret, såsom af föreläsningkatalogen kan inhämtas. Och antages Kungl.
Maj:ts förslag, är samma möjlighet inrymd för alla läroverken och anord-
ningen i det enskilda fallet beroende af den för tillfället dirigerande lära-
rens tycke. Men det måste hvar och en inse, att en kurs i ett mindre
omfattande ämne, som utdrages öfver en tid af hela läsåret med spridda
föreläsningar och föreläsningar, t. ex. med två dagars undervisning i vec-
kan med två à tre timmar åt gången, blir sönderhackad och tidsödande,
medan den till kortare tid sammanförda kursen med några timmar dag-
ligen får ett helt annat effektivt värde.

Utom dessa samma fördelar för kursformen i ämnet farmakologi tillkommer såsom en annan fördel hos sakkunniges förslag, att de studerande med antagandet af detta få tillfälle att studera läkemedlens verkningar, sedan de redan inhämtat något om de sjukdomar, mot hvilka dessa läkemedel skola användas. Studiet af farmakologien blir då icke blott ett alldeles uteslutande teoretiskt, utan förbindes med de praktiska uppgifterna för läkarkandidaten på ett stadium, då han kan tillgodogöra sig studieresultatet för det praktiska lifvet. Dessa fördelar ligga i så öppen dag, att de ock af Kungl. Maj:t erkänts.

Om jag därefter söker de kraftigare och för Kungl. Maj:t bestämmande skälen i yttrandena från de hörda medicinska myndigheterna, finner jag där endast etikettsskäl. Det är därför ock icke öfverraskande, att Kungl. Maj:t ej funnit mer påtagliga grunder än talet om olika meningar. Man talar om, att de sakkunniges förslag förråder »för låg uppfattning af histologiens betydelse», »att detsamma kan framkalla slitningar mellan lärarna i anatomi och i histologi», »att histologien för visso icke är något biämne» o. s. v. Förgäfves spanar man efter reella skäl. I stället finner man utom de anförda rena etikettsskälen antydningar om att sakkunniges förslag skulle kunna medföra förvirringar i afseende å lärarnas i anatomi och histologi inbördes ställning och att sålunda de studerande kunde med förslagets antagande påläggas dubbla pröfningar o. s. v. Jag vill till allt detta blott säga: dels att gammal erfarenhet lärt mig, att ett läroämnes uppskattning af lärjungarne icke beror af yttre former; det har och kommer alltid att hafva den betydelse, som den enskilde läraren genom sina egenskaper förmår att gifva detsamma, dels att man icke har rätt att såsom motskäl för ett reformförslag använda sådana argument som tydligtvis ange, att man förutsätter missbruk af stadgan. Ty olagligt missbruk vore det, att i en stadga, som uttryckligen påbjuder tidsbesparing genom förändring af ett pröfningssätt till ett annat pröfningssätt, införa på en smygväg, att båda sätten kunde användas och alltså dubbla prof affordras de studerande. Motiv af denna art pläga ej skattas väl.

Sakkunniges förslag afser intet annat än förenkling, tidsvinst och bästa praktiska utnyttjande af studietiden och de ha därvid tagit hänsyn endast till sak, men ej förvillat sig af etikettshänsyn eller af personliga tycken.

På grund af hvad ofvan anförts, får jag alltså hemställa,

att Riksdagen måtte på extra stat för år 1908 bevilja det af Kungl. Maj:t äskade anslaget 22,200 kronor för genomförande af en förändrad anordning af det

medicinska undervisnings- och studieväsendet, dock med villkor att Kungl. Maj:t vid utfärdandet af den nya examensstadgan i hufvudsak följer de af sakkunnige föreslagna anordningarna äfven beträffande ämnena histologi och farmakologi.

Stockholm den 24 april 1907.

Hj. Lindgren.
